

ТЕОРИТИЧНИ ОСНОВИ НА СПОРТНОТО КАТЕРЕНЕ

Антон Хиджов

Кратки исторически бележки

Спортното катерене като спорт е сравнително нова спортна дисциплина и възниква през 50-те години на миналия век. В тогавашния Съветски съюз във високопланинските алпийски лагери при влошаване на метеорологичните условия и невъзможност за провеждане на изкачвания във високата планина алпинистите са извършвали катерения по скали в ниската част на планината за да подържат формата си. За по-голям интерес към тези занимания те са въвели съревнователния елемент в тренировките – например: кой ще изкачи даден маршрут най-бързо или кой ще стигне най-високо по определен труден маршрут. Тези занимания са първоидеята за създаването на самостоятелна спортна дисциплина наречена в началото скално катерене, по късно преименувана в спортно, а след това в състезателно катерене.

В България дисциплината възниква през 1962 г. с първото състезание проведено на Лакатнишките скали. Следва прекъсване от около 15 години, в които вниманието на българските алпинисти е насочено към изкачване на високи върхове на планините по света. В началото на 70-те години състезанията се възобновяват, и така до днес.

В първите години състезанията се провеждат на скали (естествени катерачни структури). Това е създавало значителни неудобства при провеждането. Например: при отчупване на хватка или стъпка по маршрута, внезапно влошаване на времето (дъжд) не са се създавали еднакви условия за всички състезатели. Отдалечеността на скалните масиви е възпрепятствала достъпа на широката публика, до тези иначе интересни стартове. Всичко това налага през 80-те години състезанията да започнат да се провеждат на изкуствени катерачни структури (катерачни стени), поставени в зала, на които има монтирани стъпки и хватки, което е създава възможност за еднакви условия и множество различни маршрути. Това дава възможност и за присъствие на публика и все по-голяма популярност на спорта.

В наши дни ежегодно се провеждат европейски и световни първенства както и множество световни купи. Всичко това е основание за избирането на състезателното катерене за олимпийска дисциплина за Олимпиадата в Токио 2021 (няма да се проведе, отложена, поради въведените ограничителни санкции във връзка с COVID-19).

Състезанията се провеждат в следните състезателни дисциплини:

- Катерене за скорост – провежда се по два успоредни идентични маршрута (с горна осигуровка) на принципа на директната елиминация. Състезателната схема е следната: квалификация за всички след нея остават 32 състезатели и на принципа на директната елиминация остават 16, 8, 4, 2 и победител.
- Катерене за трудност – провежда се на един маршрут от висока категория на трудност (катерене като водач). Достигналият най-високо е победител. Ако има двама или повече състезатели с еднакви постижения (достигнали до финала на маршрута) се прави супер финал на още по труден маршрут до излъчване на победител.
- Боулдър катерене – провежда се на ниски катерачни структури 3-4 метра, по които има създадени маршрути на които има две места достигането на които носят точки („Зона” и „Топ”) за всеки маршрут има определено време за опити. Всеки състезател има право на опити за преодоляване до изтичане на лимита от време. Събралият най-много точки е победител.
- Комбинирана дисциплина – представлява комбинация от трите дисциплини – скорост, трудност и боулдър, като класирането във всяка от тях носи точки. Събралият най-много точки е победител. Тази дисциплина е избрана за участие в Олимпийските игри.

Постижения на българските катерачи:

Имаме сериозни постижения в състезателното катерене – две трети места на световни и европейски първенства и в последните години, световен шампион в трудността 1995 г., 4-то място на световна купа в трудността и две трети места в скоростта на световна купа. При кадетите Петър Иванов – трикратен европейски шампион и 6-ти на Младежки олимпийски игри 2018 г. и Александра Тоткова – вицесветовен шампион за 2019 г.

Екипировка за спортно катерене

Екипировката използвана в спортното катерене е следната:

- Въже – изработено от синтетични материи – кабелен тип (има носеща сърцевине и оплетка която я предпазва) – различни дължини. Сериозни якостни качества – на динамичен удар (падане) издържа до 1800 – 2000 кг.
- Седалка за катерене – обхваща таза, кръста и краката на катерача, изработена от синтетични ленти и сериозни якостни качества.
- Обувки (еспадрили) за катерене – изработени са от кожа със специално гумено покритие което осигурява отлично сцепление на стъпките дори и при минимална опорна площ.

Съоръжения за катерене:

- Карабинери – дуралови елипсоидни съоръжения с ключалка които се използват за „закопчаване” към скалата.
- Осигурителни съоръжения – служат за осигуряване (задържане на падналия катерач) – специфични прогвиващи устройства които поемат енергията на падналото тяло и я трансформират в топлинна.